

צביון (ד"ר בנציון הופמן) ויחסו לציונות

ד"ר בנציון הופמן (1874–1954), או כפי שנודע לקוראיו, "צביון" – פסבדונים בו השתמש עוד ברוסיה והמשיך בו שנים ארוכות גם לאחר הגירתו מארץ זו – היה במשך עשרות שנים בין הדמויות הציבוריות הבולטות של תנועת העבודה היהודית בארצות-הברית.¹ צביון היה פוליטיקאי שכוחו בתחום האידיאולוגי-אינטלקטואלי ולא בעשייה הפוליטית, אם כי גם בתחום זה עסק רבות. עיקר תרומתו לחיים הציבוריים היהודיים בכלל, ולתנועת העבודה היהודית בארצות-הברית בפרט,² היה בתחום העיתונות. הוא היה אחד המסאים המרכזיים, ובמרוצת פעילותו הציבורית ארוכת השנים כתב כ-6,000 מאמרים, רובם הגדול באכסניה הקבועה שלו – העיתון האידישאי הגדול ביותר, רב התפוצה והחשיבות בארצות-הברית, הפארנווערטס.

בסוף 1900 למד מדעי הטבע, פילוסופיה ושפות שמיות בברלין ובברן. היה בעל תואר בהנדסת חשמל, ועבד במקצוע זה זמן-מה עם שובו לריגה בשנת 1905. ב-1906 המשיך בלימודיו בקרלסרוהה ובהיידלברג. את תואר הדוקטור במדעים ובהנדסה קיבל בציריך. במקביל ללימודיו החל בקריירה עיתונאית, זמן קצר לאחר שהצטרף למפלגת ה"בונד" ("הברית הכללית של הפועלים היהודים בליטא, פולין ורוסיה"), בסוף 1889 או בראשית 1890. הוא כתב לעיתונה של מפלגת ה"בונד" דער אידישער ארכייטער. את

1. השם "צביון" נגזר מאותיות שמו "בנציון". שמות כיוסי אחרים בהם השתמש לצורך כתיבתו הספרותית היו: "איש תקווה", שהינו תרגום שמו לעברית; ב' ראזמאן – בו השתמש במשך שנים כדי לחתום על מדורו הקבוע "אידישע אינטערעסן" בעיתון פארנווערטס. צביון: פאר פופציק יאר, געקליבענע שריפטען, ניריורק 1948 (להלן: צביון, פאר פופציק יאר), במבוא, עמ' XXII, וכן XXVI.
2. על תנועת העבודה היהודית בארצות-הברית ועל מרכיביה, ראה למשל, ויל הרברג, תנועת הפועלים היהודית בארצות-הברית מן השנים הראשונות עד מלחמת העולם הראשונה, ירושלים, 1977, עמ' 125 ואילך. כן ראה: Will Herberg, "The Jewish Labor Movement in the United States", *The American Jewish Year Book*, Vol. 53, 1952, pp. 3–74; Robert Asher, "Jewish Unions and the American Federation of Labor Power Structure 1903–1935", *American Jewish Historical Quarterly*, Vol. LXVI, Nos. 1–4, September 1975 to June 1976, pp. 215–228.

מאמריו בעיתון זה חתם בפסבדונים "איש תקווה". כבר אז יצר קשר עם העיתון האידישאי הניו־יורקי פארווערטס ודיווח בו על הקונגרס הציוני החמישי בבאזל. משנת 1902 החל לכתוב לירחון היהודי־הסוציאליסטי צוקונפט, שגם הוא יצא בניו־יורק. בשובו לרוסיה בשנת 1905 פרסם מפרי עטו בעיתון הפטרבורגי פריינד, ואז החל להשתמש בפסבדונים "צביון". כן פרסם בעיתון העברי הזמן, שיצא בו־לנה, אך שם השתמש בשמו האמיתי, קרי ב"צ האפמאן, או בפסבדונים "מפנה".

ב"בונד" נחשב למומחה לבעיה הלאומית, שהיתה אז אחת הבעיות האידיאולוגיות המרכזיות, ויחד עם הסוציאליזם עמדה במרכז התלבטויותיה של המפלגה. פעילותו המפלגתית האינטנסיבית החלה עם הצטרפותו למערכת עיתון ה"בונד", דער וועקער, והמשכו – הפאלקס צייטונג, שיצאו לאור בו־לנה.

עם הגירתו לארצות־הברית המשיך בפעילותו הציבורית־מפלגתית. נוסף על עריכה וכתביה עיתונאית נעשה לאחד הפעילים המרכזיים של ה־Workers Circle (ה־W.C.), שאת עיתונו, פריינד, ערך. בשנת 1915 נבחר להיות המזכיר הכללי של ארגון זה, שהיה גדול ורב־חשיבות. בשנים 1917–1920 עמד בראש ועדת החינוך של ה־W.C., וזאת בתקופה שהארגון פרץ מתחום העיסוק בעזרה הדדית בלבד לתחומים הנרחבים והמסועפים של החינוך והתרבות האידישאית.

במקביל פעל צביון במסגרת האוטונומית של ה־Jewish Socialist Federation, שהיתה חלק מהמפלגה הסוציאליסטית הכלל־אמריקאית, ה־S.P. (Socialist Party). גם ה"פדרציה" וגם ה־W.C. עמדו תחת ההשפעה של יוצאי ה"בונד" המזרח־אירופי שהגיעו לארצות־הברית, כמו צביון, בגל ההגירה הגדול בשנים 1904–1914. התקוות המרובות שהיו לצביון ולחבריו, להפוך את ה"פדרציה" לכעין "בונד" אמריקאי, לא התגשמו, בגלל מציאות החיים השונה לחלוטין שבה היו נתונים היהודים בארצות־הברית. כמו רבים מחבריו הוא נעשה למעריץ של המהפכה הבולשוויקית ונמשך לקומוניזם. לכן היה בין אלה שהנהיגו את ה"פדרציה" לאוריינטציה פרו־קומוניסטית, וזו הביאה בסופו של דבר, בשנת 1921, לפילוגה בין נאמני הסוציאליזם לבין חסידי הקומוניזם. צביון נמנה עם האחרונים, ויחד עם חבריו לדעה המשיכו לשלוט על ה"פדרציה", בעוד שהסוציאליסטים פרשו ממנה. בעקבות הפילוג פרשה ה"פדרציה" מה־S.P. הסוציאליסטית, ובתהליך אבולוציוני, שארך מספר שנים, נהפכה לגרורתה של המפלגה הקומוניסטית האמריקאית. בשנת 1923, לאחר שהתפכח מהקומוניזם, עזב צביון את ה"פדרציה" והצטרף למסגרת הסוציאליסטית המתחרה, ה־Jewish Socialist Farband, שהתארגנה לאחר הפילוג של שנת 1921. במקביל הוא שב לפארווערטס, ממנו גורש עם הפילוג של שנת 1921. מאז ואילך המשיך צביון בפעילותו העיתונאית־ציבורית הענפה הן בפארווערטס והן ב־W.C. וב"פארבאנד", וכן בעוד גופים ציבוריים רבים.

רוחב השכלתו הכללית והיהודית, שליטתו באידיש ובעברית, הפכו אותו

לאחד המסאים הבולטים בתקופה שבין שתי מלחמות העולם. את דבריו קראו מאות אלפים. לאורך דרכו הציבורית נשאר צביון נאמן להשקפת עולמו הסוציאליסטית-בונדיסטית, למעט הפרק בן השנתיים של ההרפתקה הקומוניסטית.³

בתנועת הפועלים היהודית האמריקנית נמנה צביון עם קבוצת האינטלקטואלים התיאורטיקנים הסוציאליסטיים, ולא עם הפרגמטיסטים, אנשי הממסד הארגוני של האיגודים המקצועיים היהודיים והפארווערטס. לכן, אם כי מצא את דרכו חזרה לממסד הסוציאליזם-דמוקרטי המתון של חבריו בפארווערטס, הוא לא נפרד מהשקפותיו הרדיקליות כפי שעוצבו במציאות המזרח-אירופית בכלל, וב"בונד" כפרט.⁴ להיפך, דומה כי המציאות שנוצרה בארצות-הברית בעקבות ההגירה היהודית רבת הממדים ממזרח-אירופה אחרי 1882, ובעיקר אחרי 1903, חיזקה את השקפותיו הקודמות.⁵ פריחת השפה והתרבות האידישאית, הופעתם של עשרות עיתונים עם ציבור קוראים של מאות אלפים, הוצאות ספרים, תיאטרון, חינוך ברמות השונות – כל אלה חיזקו את אמונתו בהמשך הקיום הלאומי היהודי בגולה על בסיס של אוטונומיה לאומית-תרבותית. את גישתו לצינונות גזר, איפוא, מתוך השקפת עולמו הסוציאליסטית-רדיקלית-אוניברסלית מזה, והאידיאולוגיה הלאומית-בונדיסטית מזה.

3. ח"ש קאזדאן, "דאס לעבן אונד שאפן פון ב. צביון", צביון, פאר פופציק יאר, מבוא. כן ראה: Zivion (Benzion Hoffman), Encyclopaedia Judaica, Vol. 16, p. 1186; (להלן: אפשטיין) Melech Epstein, *Jewish Labor in U.S.A. 1914-1952*, N.Y. 1953. על עמדתו של צביון בזמן הקרע ב"פדרציה" ב-1921 וכן לאחר מזה, ראה שם, עמ' 113.
4. בשנת 1901 החליטה המפלגה הסוציאליזם-דמוקרטית הרוסית, שה"בונד" השתייך אליה עד אז, להפוך את רוסיה לפדרציה של לאומים, בה תהיה לכל אומה אוטונומיה לאומית בלי קשר לטריטוריה בה שוכנים בני הלאום, וכי המושג לאום חל גם על העם היהודי ברוסיה. מאז דגל ה"בונד" באוטונומיה לאומית-תרבותית של הקיבוץ היהודי ברוסיה, שתהיה מושתתת על השפה והתרבות האידישאית. במקביל פסל ה"בונד" מכל וכל את הצינונות, ואת הנחות היסוד שלה – שלילת הגולה, הטוטאליות והבלעדיות של הפתרון הארצישראלי, שפה עברית ותרבות עברית, מדינה עברית. (ראה שמואל אטינגר, *תולדות עם ישראל בעת החדשה*, תל-אביב 1969, עמ' 195-197).
5. בזמן המהפכה האמריקאית התגוררו ב-13 המושבות כ-2,000 יהודים. בשנת 1825 לא עלה מספרם על 6,000 נפש. בשנת 1840 מנו היהודים בארצות-הברית 15,000 נפש. ב-1861 קפץ מספרם לכלל 150,000. ב-1900 כבר מנו 1,000,000 וב-1915 3,000,000. ב-1925 גדל הקיבוץ היהודי לכלל 4,500,000 והקיף 4% מכלל האוכלוסיה. גידולו של הקיבוץ היהודי היה פי 300 ויותר, בעוד שכלל האוכלוסיה גדל, עד 1925, פי 10 בלבד. משנת 1925 התהפכו המגמות. ראה אריה (ליידי) גרטנר, "התהוותה של יהדות אמריקה (1840-1925)", סוגיית *תולדות עם ישראל*, מס' 5, 1977, עמ' 9; ראה גם הרש ליבמן, "ההגירה היהודית לארה"ב 1899-1925: ניתוח דמוגרפי", שם, עמ' 26-29.

עם זאת, יש לציין, שהן המציאות העולמית היהודית והן המציאות היהודית בארצות-הברית לא היו סטאטיות. מלחמת העולם הראשונה, בשנים 1914–1918, שהביאה תלאות על קיבוצי היהודים במזרח אירופה, עוררה אצל יהודי ארצות-הברית רגשי סולידריות עמוקים ותחושות לאומיות חבויות. הצהרת בלפור בשנת 1917 והכרת אומות העולם, כולל ממשלת ארצות-הברית, בציונות, העלו את קרנה של הציונות בעיני הקהילה היהודית בארצות-הברית, ובכלל זה בעיני מעמד הפועלים היהודי, שהיה נתון להשפעה בונדיסטית אנטי-ציונית חזקה. בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, בעקבות ההתרוששות הכלכלית של יהודי מזרח אירופה והתפשטות האנטישמיות העממית והממלכתית, אשר שיאה הוא עלייתו של היטלריזם בגרמניה – נדחפו היהודים לחפש מקלט בארצות שמעבר לים. שלא כמו בעבר, החל מאמצע שנות העשרים נסגרו שערי ארצות-הברית בפני המונים אלה, בתוקף חוקי ה"מכסות". העובדה שארצות-הברית לא סיפקה פתרון הולם להגירה היהודית, הבליטה את יתרונותיו של הפתרון הציוני.⁶

המתח שנוצר בין עמדות היסוד הבונדיסטיות המסורתיות לבין התהליכים לעיל, עמד ברקע לבטיו, מלחמותיו האידיאולוגיות ועמדותיו של צביון נגד הציונות. צביון ניתח את השוני בין ה"בונד" לבין הציונות, וקבע שלכל אחת מהן מטרה שונה. בעוד הציונות הפוליטית מתמקדת בשמירת הזהות והקיום הלאומי היהודי, דואג ה"בונד" להמוני היהודים. מכאן נובעת ההתייחסות השונה לקיום בגולה, לאידיש ולתרבותה. לדידו של ה"בונד", "על-פי צביון –

פיתוח השפה האידישאית ותרבות האידיש איננו כדי להבטיח את הקיום הלאומי של העם היהודי ושל הלאומיות היהודית, אלא רק כדי לעזור להתפתחות התרבותית של ההמונים היהודיים המעורים בתרבות ובשפת האידיש. אמת, התוצאה דומה. כל מי שעובד למען פיתוחה של התרבות ושפת האידיש ממילא פועל לקיום הלאומיות היהודית. בכל זאת יש הבדל גדול איזו מטרה מציבים. אם המטרה הינה לשמור על לאומיות יהודית, אזי יש מקום לציונות, אם רק תאמץ לעצמה גם את האידיש. אבל אם המטרה

6. חוקי ההגירה מראשית שנות העשרים שינו כליל את חייה של הקהילה היהודית בארצות-הברית. כבר ב-1920 עלה מספר היהודים ילידי ארצות-הברית על מספרם של אלו שנולדו בחוץ-לארץ והיגרו אליה. דור חדש זה של ילידי אמריקה שינה את אופיה של הקהילה וזירז את תהליך התבוללותה. ההתקדמות הסוציו-כלכלית הגדולה של הקהילה היתה במיוחד בימי המלחמה ואחריה. אם עד המלחמה ניתן לדבר על הפרולטריוציה של הקהילה, הרי מאז בולט תהליך הדה-פרולטריוציה. היציאה הגדולה של היהודים מה"גטו" של האיטלי-סייד בניו-יורק חלה בשנים 1925–1930. תהליך דומה היה בשאר הערים הגדולות בארצות-הברית. ראה: יונתן שפירא, "להמחשת תהליך ההשתרשות של יהודי אמריקה: המעבר מציונות לארצישראליות", סוגיות בתולדות עם ישראל 5 (להלן: יונתן שפירא), עמ' 173–174.

הינה ההתפתחות התרבותית של המוני העם היהודיים, אין לזה שום קשר לצינונות, מכיוון שאין זו מטרתה. הצינונות אינה מאמינה באפשרות קיום ופיתוח תרבות יהודית בלי מולדת, לכן אין היא יכולה להירתם לפיתוח התרבות האידישאית בגולה. [...] כאשר מדובר בשמירת הקיום היהודי הלאומי, אזי הצינונות הינה בעלת הדבר, מפני שהצינונות מציבה לעצמה כמטרה את שמירתו של הקיום הלאומי היהודי [...]⁷

צביון טען שאין הוא שווה־נפש או נייטרלי ביחס להמשך קיומו של העם היהודי, אך האמין שקיום זה מובטח בארצות הגולה, בעתיד הנראה לעין. המשך קיומה של הזהות היהודית בגולה יתאפשר רק בעזרתה של האוטונומיה הלאומית־תרבותית, שמכשיריה הראשיים יהיו השפה והתרבות האידישאיות.⁸ בתחילת שנת 1918, לאחר הצהרת בלפור, נקראה הפדרציה הסוציאליסטית היהודית בארצות־הברית לוועידה מיוחדת כדי לקבוע את יחסה: (א) למלחמה שהשתוללה באירופה; (ב) לארץ־ישראל וללאומיות היהודית לאור הצהרת בלפור. ביחס לנושא השני התגבשו בוועידה שלוש עמדות עיקריות: העמדה הראשונה, שיוצגה על־ידי אברהם ליסין,⁹ דרשה להכיר בזכותם של היהודים להגדרה עצמית ולמדינה משלהם, כפי שזכויות אלה הוכרו אצל עמים אחרים, בהתאם לעקרונות הווילסוניים. ליסין דרש שהסוציאליסטים היהודים לא ישאירו את הנושא הלאומי להיות מונופול בידי הציונים, וטען כי הם עצמם צריכים להצטרף לדרישה למדינה יהודית בארץ־ישראל. העמדה השניה הובאה על־ידי י"ב סלוטסקי,¹⁰ והיתה עמדה קוטבית מנוגדת, שתבעה כי הסוציאליזם לא ישנה את עמדתו השלילית כלפי הצינונות וארץ־ישראל. זאת גם לאור העובדה שעתידיה של ארץ־ישראל לוט בערפל, וכלל לא ברור אם תוכל לשמש ארץ קולטת להגירה יהודית. העמדה השלישית הוסברה על־ידי צביון, שהציע עמדת ביניים, ועיקרה הקביעה כי אומנם גם ליהודים, כמו לעמים אחרים, ישנה זכות להגדרה עצמית ולמדינה שלהם בארץ־ישראל, אך בפועל אין עדיין התנאים שיצביעו שמטרה זו היא בת־הגשמה. משמע, צביון הפריד בין החלק

7. צביון, פארפוציקיאר, עמ' XL.

8. שם, עמ' XXXVIII.

9. אברהם ליסין (אברהם וולט) – משורר, מתרגם ועורך. משנת 1913 ועד מותו (1938) ערך את הירחון *צוקונפט*, והפך אותו לכתב־עת מוביל בתחום הספרות־תרבותי.

10. יעקב בנימין סלוטסקי־הרדמן (J.B. Salutsky, 1882–1968) סופר, עורך וממנהיגי תנועת העבודה בארצות־הברית. ב־1912 נבחר למזכיר כללי של הפדרציה היהודית הסוציאליסטית, החטיבה היהודית האוטונומית ב־S.P. בשנים 1914–1920 היה העורך של השבועון באידיש של ה"פדרציה", נעייע וועלט (עולם חדש). מראשי הקו הפרו־קומוניסטי ב"פדרציה" וממנהיגי הפילוג ב־1921. הוא צורף לוועד הפועל של המפלגה הקומוניסטית האמריקאית, אך עזב את המפלגה בשנת 1923 והצטרף ל"פארבאנד היהודי הסוציאליסטי", ושב ל־S.P. והפך להיות אחד האינטלקטואלים הבולטים של תנועת האיגודים המקצועיים האמריקאית.

העיוני, בו קיבל את עמדתו של ליסין, לבין החלק המעשי והקובע, בו תמך בסלוטסקי.

לאחר ויכוח סוער קיבלה הוועידה את ההחלטות הבאות: א. זכות ההגדרה העצמית חלה גם על היהודים. ב. ביחס לארץ-ישראל, לא ברורות האפשרויות להגירה ולקליטה של המוני היהודים הנזקקים לשם, לכן גם לא ברורים הסיכויים להקים בה מדינה יהודית. ג. הוועידה פסלה פעולות של פועלים יהודים למימושם של שני הסעיפים הראשונים, מפני שפעילות כזאת רק תביא לבלבול ולטשטוש של העמדות האידיאולוגיות.¹¹ בקונגרס הפועלים היהודים בארצות-הברית (Jewish Workers Congress), שהתקיים בניו-יורק בפברואר 1919, נדחתה הצעת החלטה שקיבלה בברכה את הצהרת בלפור תוך התעלמות מהאידיאולוגיה הציונית.¹²

בשנים שלאחר מלחמת העולם הראשונה נקלעה האורתודוקסיה הבונדיסטית למצב מכיך, מפני שהצהרת בלפור, ובאמצעותה הציונות, הוכרו על-ידי מדינות העולם, כולל ארצות-הברית. כמו כן הכירו בה חבר הלאומים והסוציאליזם העולמי. הסתדרות העובדים הכללית בארץ-ישראל היתה חברה באינטרנציונל הסוציאליסטי, שתמך במפעל הארצישראלי. גם המפלגה הסוציאליסטית האמריקאית, שהצטרפה ב-1923 לאינטרנציונל הסוציאליסטי, בירכה את המפעל הארצישראלי ותמכה במגבית ההסתדרות בארצות-הברית.¹³ לכן מוזר היה שה"פדרציה", ויותר מאוחר ה"פארבאנד", שהיו חלק מהמפלגה הסוציאליסטית הכלל-אמריקנית (S.P.), התנגדו להצהרת בלפור ולמפעל הציוני בארץ-ישראל. לדידם של צביון וחבריו לדעה, המוצא האידיאולוגי ההגיוני היה הצטרפות של הסוציאליסטים היהודים לעמדות עקרוניות אלה, שלדעתם גם תאמו את האידיאולוגיה הבונדיסטית, ועם זה להמשיך בשלילתה של האידיאולוגיה הציונית ושל האפשרות למימושה, בשל היעדר תנאים ממשיים מתאימים בארץ-ישראל.

זאת ועוד, חשוב לשים לב לתהליכים שעברו בתקופה הנידונה, שבין שתי מלחמות העולם, על יהודי ארצות-הברית, כולל תנועת העבודה היהודית. הוזכרה ההתקדמות הכלכלית-סוציאלית שלהם, שהתבטאה, בין היתר, במעבר ממעמד הפועלים למעמד הביניים, בעיקר בקרב הדור השני של המהגרים. מבחינה זאת היתה תנועת העבודה היהודית בארצות-הברית חד-דורית. הניידות

11. פארווערטס, 13.5.18.

12. אפשטיין, עמ' 66. הצעת ההחלטה הוכשלה על-ידי י"ב סלוטסקי, למרות התמיכה שניתנה לה על-ידי ברוך צ'רניוולאדק, מהפעילים המרכזיים של "הפדרציה היהודית הסוציאליסטית" ומנהלו המסחרי של הפארווערטס, ועל-ידי צביון. כתוצאה מהכשלתה של הצעת ההחלטה הנזכרת, פרשו פועלי ציון מהקונגרס וקראו לקונגרס משלהם.

13. בפארווערטס מיום 2.7.23 הופיעה ידיעה על הצטרפותה של ה-S.P., יחד עם הלייבור הבריטי, לאינטרנציונל הסוציאליסטי שקם לאחר המלחמה בהמבורג.

הסוציאלית הביאה לנטישה הדרגתית של השקפות עולם אוניברסליות-סוציאליסטיות, ולהזדהות הולכת וגוברת עם האינטרסים היהודיים הספציפיים. תהליך זה תרמה גם ההתערות המרשימה של האיגודים המקצועיים היהודיים בתנועת העבודה הכלל-אמריקאית (A.F.L.), שהיתה תנועה פרגמטיסטית טריידיוניסטית, והיתה רחוקה מהלהט הקוסמופוליטי-סוציאליסטי של ותיקי ה"בונדזים" וצאצאיו.

כתוצאה מתהליכים אלה גברו אצל יהודי ארצות-הברית, כולל הפועלים, תחושות של סולידריות כלל-יהודית, שהולידו יחס אוהד לציונות ובעיקר למפעלה בארץ-ישראל. אין ספק שהלגיטימציה שניתנה למפעל הארצישראלי על-ידי אומות העולם, כולל ממשלת ארצות-הברית, היתה נדבך חשוב ביותר בעלייתה של האהדה הכללית המוזכרת. אומנם חלה ירידה דרסטית במספר החברים הרשומים בתנועה הציונית האמריקאית בשנים שלאחר גמר מלחמת העולם הראשונה, אבל התנועה הקטנה שנותרה נשענה בפעולותיה על פריפריה רחבה ואוהדת, שתמכה בפעולות למען ארץ-ישראל. בשנות העשרים והשלושים חל למעשה מפנה רב-חשיבות באופיה ובפעולותיה של התנועה הציונית. האידיאולוגיה הציונית המקובלת פינתה את מקומה לאידיאולוגיה ארצישרא-לית. לרבים מאוד נדמה היה שתמיכה בתנועה לאומית בעלת מסגרת ארגונית עולמית, כמו הציונות, יכולה לחשוף אותם להתקפות אנטישמיות ולהטלת אשמה של נאמנות כפולה. לעומת זה, התמיכה בארץ-ישראל נראתה דבר חיובי המתעל את התחושות של הסולידריות וההזדהות היהודית למפעל שקיבל לגיטימציה מהחברה האמריקאית. תמיכה כזו לא יצרה בעיות של זהות או נאמנות כפולה, ותאמה את הנורמות המקובלות בחברה האמריקאית, שבה המהגרים השונים תמכו בארצות האם שלהם. צריך לזכור שבשנות העשרים שלטה בתנועה הציונית בארצות-הברית האסכולה של לואי ליפסקי, שאומנם דגלה בציונות האורתודוקסית, אך בפועל אימצה את תורתה של האסכולה הבונדיסטית שעמדה על בסיס הארצישראליות. כפועל יוצא מהמתואר כאן "נזהרו רוב התומכים בארצות-הברית שלא להצטרף לארגון [הציוני - י"ג] גופו, הם ביטאו את רגשי אהדתם לארצישראליות על-ידי תרומותיהם ולא נספחו לשורות הצ"א".

התהליכים המוזכרים יצרו מכנה משותף בין המחנות השונים ביהדות האמריקאית, שבמסגרתו יכלו גם לא-ציונים, כמו לואי מרשל וחבריו, להצטרף בשנת 1929 לסוכנות היהודית "המורחבת". ביטוי להתפתחויות אלה, עוד בראשיתן, נתן המיליונר היהודי האמריקאי נתן שטראוס במכתבו משנת 1918, כאשר סירב להשתתף בכנס אנטי-ציוני. "בשים לב לעובדה שבריטניה הגדולה, צרפת ועוד ממדינות הברית נתנו, באמצעות פקידיהם הגבוהים ביותר, הבטחות לרווחתם של היהודים בארץ-ישראל, בלי לשים לב אם ציוני אתה ואם לא, הרי ההתנגדות למטרה כה חיובית מצד חלק מבני עמנו עלולה רק להזיק, ולגלות לא רק חוסר תמימות דעים אלא גם חוסר הערכה לאותן הבטחות ברוכות, שראוי

להן לזכות בהכרת הטובה של יהודים, לא רק באשר הם יהודים אלא גם באשר הם אמריקאים [...]”¹⁴

יש לציין שבנימוקים דומים מאוד השתמשו גם מנהיגי פועלים, כמו מאכס פיין, כאשר נרתמו, בשלהי 1923, להקמתה של מגבית ההסתדרות. טענתם, בין היתר, היתה שאם הסוציאליזם הבינלאומי, משמע האינטרנציונל הסוציאליסטי, מכיר ותומך במפעל הארצישראלי, אזי לא מתקבל על הדעת שדווקא הסוציאליסטים היהודים יתנגדו לכך. שוב, הלגיטימציה שהמפעל הארצישראלי, ובאמצעותו הציונות, קיבלו מגורמים עולמיים עזרה לפרוץ את העוינות וההתנגדות של הגורמים היהודיים האנטי-ציוניים בכלל, ושל הגורמים האנטי-ציוניים בתנועת העבודה היהודית האמריקאית בפרט. הדבר בלט היטב בנאומו הפתיחה למגבית ההסתדרות הראשונה בשנת 1924, אותו נשא מאכס פיין:

יש בינינו המפחדים שמא מאבקנו יעודד את הציונים. אלה עדיין חוששים שהיהודים עושים “עסקה” גרועה עם ציון. ואני שואל: “מדוע עלי לפחד מהם יותר מאשר ראמזי מקדונלד, סנודן, וודג'ווד ואחרים? אם הם אינם מפחדים, מדוע שאפחד אני?”¹⁵

לאור אלה התבלטה עמדתו של צביון, שתמך בהצהרת בלפור, בזכות להגדרה עצמית של היהודים ובזכותם למדינה. גורלה של הלאומיות היהודית או של ארץ-ישראל העסיק אותו רק בהקשר של גורלם של ההמונים היהודים, ולא לה – ארץ-ישראל לא תספק פתרון.¹⁶ הוויכוח בינו לבין הציונות לא היה על הכרה או דחיה של העקרונות העיוניים המופשטים של זכות ההגדרה העצמית, או של מדינה יהודית בארץ-ישראל. היה לו ברור, כי “ליהודים מותר שתהיה ארץ משלהם ומדינה משלהם בדיוק כמו לעמים אחרים. אך השאלה היא אם הם יכולים להשיג זאת. השאלה היא מה היהודים יכולים להשיג בפלשתינה ומה זו יכולה לתת להם?”¹⁷ באופן עקבי הסיט צביון את הוויכוח ביחס לארץ-ישראל מהמישור העקרוני למישור הפרגמטי. בעוד בחלק העיוני, ביחס לזכות של הגדרה עצמית ליהודים ומדינה יהודית בארץ-ישראל, היה מוכן להזדהות עם הציונים, הרי בחלק המעשי היה בעמדה קוטבית להם. צביון לא התעלם מהסיכוי

14. יונתן שפירא, עמ' 173 ואילך. וכן: Yonatan Shapiro, *Leadership of the American Zionist Organization 1897-1930*, Chicago-London 1971, pp. 195-196.

15. “ההסברה והתעמולה של התנועה הציונית עסקו אך ורק בנושא של ארץ-ישראל. בספרות הציונית הנרחבת של אותו הזמן, וכן בעיתונות האידישית, ציונות ויישוב ארץ-ישראל נעשו למושגים חופפים.” (שם, שם).

16. Hayman I. Fliegel, *The Life and Times of Max Pine*, New York 1959, pp. 25, 31.

17. פארווערטס, 13.9.24.

18. שם, 29.12.25.

שהיישוב היהודי בארץ־ישראל עשוי לגדול במרוצת השנים, וכן עשוי להתפתח מרכז תרבותי סביב האוניברסיטה בירושלים. לו היו הצינונים טוענים שארץ־ישראל יכולה לשמש אחד הפתרונות למצוקותיו של העם היהודי ולצורכי ההגירה שלו, היה מזדהה עמם ותומך בהם. אולם הוא דחה את הטוטאליות והבלעדיות שברעיון הצינוני, שהתבטאו בעקרונות של שלילת הגולה ושל ריכוזו ההכרחי של העם היהודי רק בארץ־ישראל. כמו מפלגתו, הוא לא קיבל את העמדה הצינונית שטענה, לדידו, כי "פלשתינה איננה סתם ארץ בה יהודים יכולים להתישב, אלא הארץ של העם היהודי, שתיתן תשובה לכל המצוקות היהודיות ותהווה רפואה לכל החוליים של העם היהודי. לכן פלשתינה הינה מעל לכל, ואת הכל יש לרתום למען פלשתינה. כאן צריך וחיובים להגיד לצינונים: אתם מרמים את העם; פלשתינה אינה יכולה לתת ליהודים את מה שאתם מבטיחים."¹⁸

מסתבר איפוא, שצביון התנגד לאידיאולוגיה הצינונית בגלל הטוטאליות שבה – פתרון יחיד לכל מצוקותיו של העם היהודי. לדידו, מתוך עניינה בהמשך שמירת הזהות הלאומית, היא התעלמה מגורלם של היהודים, שללה את הווייתם ויצאה חוצץ נגד השפה האידישאית ותרבותה. ברם, בתחום העיוני סבר, כאמור, שליהודים יש זכות כלשאר העמים להגדרה עצמית ולמדינה שלהם, ואף לא התנגד להגירה יהודית לארץ־ישראל ולבנינו של היישוב היהודי, כאחת האפשרויות להקלה על מצבם הקשה של יהודי הגולה. עמדותיו תאמו, כך סבר, הן את האידיאולוגיה הבונדיסטית והן את המציאות שנוצרה בשנים שאחרי הצהרת בלפור, בסוציאליזם העולמי והאמריקאי ובקהילה היהודית בארצות־הברית. למעשה הוא הציע מוצא אידיאולוגי־פוליטי אפשרי לבעלי אוריינטציה בונדיסטית: לגשר בין הנאמנות הישנה לבין המציאות החדשה, כאשר הצינונות ומפעלה בארץ־ישראל קיבלו לגיטימציה עולמית, סוציאליסטית, ומצד רוב הקהילה היהודית בארצות־הברית.

עוד בעקבות ביקורו בארץ־ישראל בשנת 1921 כתב צביון: "לדידי, מה שקבע היתה העובדה שלא האמנתי באפשרות לממש שאיפות אלה [של הצינונות – י"ג], בהיותי משוכנע שזה בלתי אפשרי להשיג מולדת בה יוכל חלק ניכר מהעם היהודי להתיישב. לכן חשבתי שלא רק הצינונות, אלא גם הטריטוריאליזם, הינם חלום, וחלום מזיק, המבלבל את מוחם של המוני היהודים." היו אומנם רגעים שחשב שאולי בכל זאת אפשר להקים מולדת, ולכן גם נסע בשנת 1921 לארץ־ישראל, כדי להתרשם ממנה באופן בלתי אמצעי, אבל "את האמונה לא מצאתי שם, להיפך, דווקא על בסיס מה שראיתי שוכנעתי עוד יותר שהשאיפה בלתי אפשרית ואין אפילו על מה לחלום."¹⁹ עמדה מיוחדת זו של צביון ראויה להבהרה ולפירוט:

18. שם, שם.

19. צביון, פאר פופציק יאר, עמ' XXXVIII.

פלשתינה וארץ־ישראל. במדורו הקבוע בפארווערטס, "אידישע אינטערעס" סן, וכן במאמריו הרבים, מקפיד צביון להשתמש בשם פלשתינה, שלידו שונה משמעותית מהשם ארץ־ישראל. האחרון מעורר אצל רבים רגשות ואסוציאציות מרובות, כפי שקרה גם לו כאשר נסע לבקר בה בשנת 1921. צביון תיאר את התרגשותו לקראת הביקור. "אני נוסע למולדת הישנה שאיתה קשור עברו של העם היהודי, העם שלי; ארץ שעדיין חיה בצורה רעננה בזכרוננו של חלק גדול מהעם היהודי. ארץ שעדיין מעוררת תחושות רומנטיות אפילו בלבבם של כאלה שכבר מזמן ויתרו על התקווה והאמונה ליצור קשר מחודש בין העם העתיק למולדת הישנה." לעומת זה, השם פלשתינה הינו שם נטול מטען רגשי־אסוציאטיבי, שניתן להתייחס אליו בצורה עניינית.²⁰

הנתונים הכלכליים־התיישבותיים־תעשייתיים של פלשתינה. צביון השווה את פלשתינה לשווייץ, מבחינת גודלה, אך טען, שלא כמו שווייץ, לא תוכל לפרנס אפילו את האוכלוסיה הקיימת של כ־800,000 נפש (מדובר על שנת 1925). אם תתפתח כמו שווייץ, תוכל להגיע לאוכלוסיה מקסימלית של כשני מיליון תושבים, שיהיו רובם, על־פי המציאות הקיימת, ערבים. עם זאת, הוא לא האמין שהארץ תתפתח כמו שווייץ, מהסיבות הבאות: מנקודת ראות של חקלאות, אקלימה של פלשתינה קשה ואדמותיה דלות ואינן מוכשרות לחקלאות שתיתן קיום סביר. יתר על כן, רוב האדמות הן רכוש ערבי. מנקודת ראות של תיעוש, אין חומרי גלם בארץ, ולכן בלתי אפשרי לפתח בה תעשייה רווחית. אם ינסו לפתח תעשייה על בסיס חומרי גלם מיובאים, התוצרת תהיה אז יקרה ולא תוכל להתחרות בשוקי העולם. נוסף על כך הצביע צביון על מדיניותה הקולוניאלית של אנגליה, שלא נטתה לאפשר לארצות הנשלטות על־ידיה לפתח תעשייה, אלא השתמשה בהן כשוק לתוצרתה התעשייתית. בתנאים כלכליים כאלה הוא לא ראה סיכוי שבפלשתינה תתפתח כלכלה רצינית ובריאה, שתוכל לקלוט ולו חלק מההגירה היהודית. גם אם ייכנסו אי־אלה אלפים לארץ, עדיין לא יפתרו אפילו חלק ממצוקותיו של העם, בגלל הריבוי הטבעי.²¹ צביון הלך בעקבותיהם של דוכנוב ואחד־העם, כאשר הצביע על הריבוי הטבעי, והאמין שהרוב הגדול של העם עתיד להישאר בגולה.

יש להדגיש שצביון לא התנגד להתיישבות חקלאית יהודית בארץ־ישראל, אם כי לא האמין בהצלחתה. יתר על כן, הוא שלל את עיסוקם של היהודים בעבודת אדמה, אותה ראה כעבודה מייגעת שאיננה מפרנסת את בעליה בכבוד. הוא אומנם תמך בהתיישבות היהודית בקרים, אך זאת מחוסר ברירה אחרת

20. שם, עמ' 431-433.

21. "אידישע אינטערעסן", פארווערטס, 19.6.26. צביון סבר שבפלשתינה אין שום סיכוי להתפרנס מחקלאות, לא כן ברוסיה. על־פי החישובים שהביא, ניסה להראות שביסוסה בחקלאות של משפחה יהודית בפלשתינה עולה פי עשרה מאשר ברוסיה.

לקיום יהודי ברוסיה הקומוניסטית. זאת ועוד, בבדיקה שערך מצא כי להתיישבות ברוסיה היו יתרונות כלכליים רבים בהשוואה לזו שבפלשתינה. בדומה לכך העדיף את ההתיישבות במקסיקו,²² בברזיל, בקובה ובארגנטינה.²³ ושוב, צביון חזר והדגיש את חוסר אמונו בהצלחתה של ההתיישבות החקלאית בפלשתינה, אפילו אם תעשה על בסיס של צורת חיים קומונארית. את הקיבוצים והמושבים השווה לבועות סבון צבעוניות, משמע, הם מושכי עין ומעוררים התפעלות בגלל החלוציות, ההקרבה ודרך החיים הסוציאליסטית, אבל לטווח ארוך גם להתיישבות זו לא יהיה קיום כלכלי.²⁴

עליה וקליטה. צביון היה מודע למצבם הקשה של יהודי מזרח אירופה בכלל ויהודי פולין בפרט, אם כי סבר שמגזימים בתיאורים הפסימיים. למרות זאת, ולמרות סגירתם של שערי ארצות-הברית – לא ראה בארץ-ישראל אלטרנטיבה, ולו חלקית, לקליטתה של ההגירה היהודית. "ביחס לפלשתינה, אי אפשר כיום לקחתה בחשבון כארץ יעד להגירה יהודית. על כך יודעים הציונים יותר טוב מכולם."²⁵

את הציונים האשים בצביעות, מפני שהם מעמידים פנים כמתנגדים למדיניות ההגבלות על העליה של ממשלת המנדט, אם כי בפועל הם מרוצים ממנה. הציונים מפחדים שאם ההגבלות יוסרו וההגירה תתגבר, יפרוץ ביישוב משבר כלכלי שימוטט אותו. נראה היה לו כי לפלשתינה יכולים להגר רק שני סוגים של מהגרים: בעלי ממון, וכאלה המוכנים לסבול שם, משמע נוער חלוצי.²⁶ לכן פלשתינה תעזור אולי לכמה אלפי יהודים, אך בוודאי לא תפתור את צרת הרבים. בניסוחים שונים, השמיע צביון את דעתו כי "הציונות בפלשתינה איננה מסוגלת להתמודד עם בעיית ההגירה היהודית. פלשתינה לא נותנת ולא מסוגלת לתת שום תשובה לצרכים הממשיים של היהודים."²⁷ היא לא תוכל, אפילו בנתונים הטובים ביותר, להביא לשינוי בחייהם הכלכליים, הפוליטיים והתרבותיים של המוני היהודים בגולה, ובכך להשפיע על גורלם. המסקנה הבלתי נמנעת, לדידו, היתה שחייבים להיגמל מהחלום הציוני. היהודים צריכים להבין שהם עתידים להישאר בארצות המוצא שלהם ושם הם חייבים להילחם על זכויותיהם.²⁸

בעקבות מסקנותיו אלה הפליג באידיאליזציה של הגולה, לעומת בקורתו

22. "אידישע אינטערעסן", שם, 13.9.24.

23. שם, 28.12.25 (עמ' 5).

24. שם, שם.

25. שם, 8.8.25. בין היתר תקף גם את התיאור הפסימי של מצב יהודי פולין על-ידי השופט פנקין, שהיה ממנהיגי ה"פארבאנד".

26. "אידישע אינטערעסן", שם, 13.9.24.

27. שם, 21.2.25 וכן שם, 20.6.25, 3.7.26.

28. "די דעבאטע איבער די ארטיקלען וועגען פאלעסטינא", שם, 29.12.25.

הקטלנית על פלשתינה. על-פי הבנתו חוברו התנ"ך והתלמוד, מיטב היצירה היהודית, בגולה. היהודים התבלטו והצטיינו דווקא בגולה, בעוד שבמשך קיומם ההיסטורי בארץ-ישראל נאלצו להשקיע את כל מרצם ותושייתם בפרנסה ובהגנה על חייהם. הוא הצביע על כך שכל האישים ברוכי הכשרונות הופיעו בגולה, וייחס תופעה זו לאינטראקציה בין התרבות היהודית לבין תרבויות העמים האחרים. היהודים אינם מוכשרים יותר מיתר העמים, אבל תנאי קיומם בגולה, ובמיוחד היותם אלמנט עירוני, הצמיחו את שפע אנשי השם מביניהם. אם היהודים יחזרו לפלשתינה, תחול אצלם נסיגה רבתי, כתוצאה מקיומם בארץ עניה ומרודה, ובאיזור מפגר ונחות בהשוואה לתרבות האירופית בה הם שרויים בהווה.²⁹

הבעיה הערבית. כבר סמוך להצהרת בלפור הגיע צביון לעיקר מסקנותיו בנושא הערבי, ומהן לא זו לאורך חייו, ואף לא הושפע על-ידי האירועים הדרמטיים כמו השואה והקמתה של מדינת ישראל. לדעתו, כמו ליהודים גם לערבים בפלשתינה מגיעה הזכות להגדרה עצמית, ובהיותם הרוב הם עתידים לשלוט שם. אחת מבעיות היסוד של היהודים בפלשתינה היא קיומו של רוב ערבי. צביון לא ראה גם שום סיכוי לגירושם של הערבים מהארץ.³⁰ עוד ביקורו בארץ-ישראל בשנת 1921 חיזק אצלו מודעות זו. בסיירו בארץ נוכח לדעת שפלשתינה היא ארץ ערבית, ולכן: "א יידישע פאלעסטינא איז בלויז מעגליך, ווען מען זאלן קענען פארטרייבן די אראבער פון דארטען".³¹ אך, כאמור, לכך אין סיכוי.

בדונו בבעיה הערבית, ובהכירו בכך שגם להם זכות היסטורית על ארץ-ישראל כמו ליהודים, הגיע צביון להשקפות נארודניקיות שאומצו, בפירוש קצת שונה, על-ידי מנהיגי תנועת העבודה הארצישראלית. צביון סבר, כמו הנארודניקים הרוסיים, כי הארץ שייכת למי שחי בה ומחזיק בה בפועל, ולא לבעלי זכויות עיוניות, או בעלי חזקה פורמלית. כדי להדגים את טענתו הצביע על האינדיאנים, שלא הם שולטים בארצות-הברית, למרות היותם העם האוטוכטוני.³² הכרתו היתה שהערבים הם הרוב בפלשתינה, וימשיכו לשמור על

29. שם, שם.

30. שם, 6.5.18.

31. צביון, פאר פופציק יאר, עמ' XXXIX.

32. "אידישע אינטערעסן", פארווערטס, 24.10.25. ראה השקפות דומות אצל א"ד גורדון: "הארץ נשאת תמיד בפועל בידי היושבים עליה ועובדים אותה [...] ארץ נקנית בחיים עליה, בעבודה וביצירה. וכך נקנה או נשיב לנו את זכותנו על ארצנו גם אנתנו [...] מי שיעבוד יותר, ייצר יותר, יתן יותר את נפשו הוא, יקנה יותר זכות מוסרית וגם יותר כח חיוני על הארץ [...] הארץ היא בפועל תמיד קניין מדיני של העובדים אותה [...]". (אהרון דוד גורדון, "עבודתנו מעתה", האומה והעבודה, מהדורה מיוחדת בשנת המאה להולדת א"ד גורדון (שבועות תרט"ז-תשט"ו), תל-אביב תשי"ז, עמ' 232 ואילך).

הדומיננטיות שלהם, הן מבחינה מספרית והן מבחינת שליטתם על רוב הנכסים בארץ, ובעיקר הקרקעות. מציאות זאת תכשיל את החלום הציוני, השואף להפוך את פלשתינה לארץ יהודית ולהקים בה מדינה יהודית.

לסיכום, ענייננו באחד המסאים המרכזיים והבולטים של תנועת העבודה היהודית בארצות-הברית. צביון עזב את רוסיה בגל ההגירה הגדול בין השנים 1904–1914, בהיותו כבר בעל השקפת עולם סוציאליסטית-בונדיסטית מגובשת. לכאורה הושפע, בעמדתו כלפי הציונות, מהתנאים החדשים שנוצרו בעולם בכלל ובעולם היהודי בפרט אחרי מלחמת העולם הראשונה, כגון: הצהרת בלפור, הלגיטימציה העולמית שניתנה לציונות, השינויים הסוציו-אקונומיים שחלו בקהילה היהודית בארצות-הברית, שהתבטאו, בין היתר, בעליה בתחושות הסולידריות היהודית ובגידול האהדה לאוריינטציה הארצישראלית. התוצאה היתה נכונותו להתייחס בחיוב להצהרת בלפור, להכיר בזכות המגיעה גם ליהודים להגדרה עצמית, ואפילו למדינה. ואולם גם מתוך נקודת מוצא זו הוא חלק על הנחות היסוד של מרבית הציונים, והתפלמס עמם קשות. רק סוג אחד של ציונים, הנקראים על-ידי "ציונים משמרים", נראה לו עקבי, למרות שעמדתם היתה פסולה בעיניו. מדובר היה באלה המעדיפים כמה מאות אלפים יהודים בארץ-ישראל על המיליונים בגולה שסופם להתבולל. בסופו של דבר, קבע צביון, "הציונות היא לאומיות המושכת אותנו אחורה. כל כוח החיות של הציונות נובע מהעבר היהודי ומושך אותנו אחורה – לעבר. הציונות מושכת חזרה. הציונות לא יכולה לחיות יחד עם הסוציאליזם. כאשר השניים נפגשים, הציונות בולעת את הסוציאליזם". מסקנתו היא שהסוציאליסטים חייבים להסכים למיליוני היהודים כי הם "חייבים להישאר ועתידיים להישאר בארצות בהם העם חי בהווה". פלשתינה, כפי שקרא לארץ-ישראל, לא תוכל בשום פנים ואופן לפתור את בעיות היהודים. על כן צריך לתת גט כריתות לאוטופיה הציונית, ולהילחם על הזכויות בארצות מושבם של היהודים. החלום הציוני, כמו החלום המשיחי, אין בו ממש, אך כמוהו ילווה, כנראה, עוד הרבה שנים את העם היהודי.³³

בהקשר זה גילה צביון יתר הבנה לציונות האחד-העמית, שהכירה בכך שרוב העם היהודי יישאר בגולה, ושהציונות לא תפתור את בעיית האנטישמיות. עם זאת הוא שלל את תורת המרכז הרוחני. המרכז הרוחני לא יקום וגם לא ישפיע על המשך הקיום היהודי בגולה.³⁴ "מיותר עבורי לומר שאינני מאמין בכך, שאם ידליקו אור בציון זה יאיר את אמריקה." עם זאת, קבלתו העקרונית את זכות העם למולדת בארץ-ישראל היתה אך ורק במישור העיוני, בעוד מסקנותיו המעשיות ועמדותיו הקונקרטיות ביחס למפעל הציוני לא היו שונות מהשקפותיו

33. פארווערטס, 29.12.25.

34. "אידישע אינטערעסן", שם, 31.7.26.

האנטי־ציוניות הבונדיסטיות. במישור המעשי לא האמין צביון ביכולתה של ארץ־ישראל להיות גורם משמעותי בפתרון בעיית ההגירה היהודית, ובוודאי לא ביכולתה לעצב את גורל העם היהודי ולפתור את מצוקותיו. כפועל יוצא מכל אלה האמין בהמשך קיומו של העם היהודי בגולה, כאשר כל קהילה יהודית נאבקה בארצה על זכויותיה ועל אוטונומיה תרבותית־לאומית המושתתת על תרבות האידיש.

גישתו האורתודוקסית־בונדיסטית כלטה היטב באמצע שנות העשרים, על רקע תהליכי ההתרוששות והצורך בהגירה של יהודי פולין, מחד גיסא, וסגירת שערי ארצות־הברית מאידך גיסא. באותה עת הוא פסל מכל וכל את הרעיון והאפשרות שארץ־ישראל תהיה יעד מרכזי של ההגירה, והמשיך להטיף ליהודים לא להגר ולהיאחזו בארצות מוצאם, כי שם עתידם.

בולטת ומפליאה דבקותו של צביון בהשקפות אלה לא רק בשנות העשרים והשלושים, אלא גם לאחר השואה, אשר שינתה מן היסוד את המציאות היהודית בגולה. גם לאחר חיסולה הטראגי של יהדות מזרח אירופה המשיך להאמין בחיוניותה של השקפת עולמו הבונדיסטית וברלוואנטיות שלה.³⁵ ב־7 ביוני 1947, בעקבות כנס עולמי של שרידי ה"בונד" שהתכנסו באותה שנה בבריסל ובחרו ועדת תיאום עולמית, העלה צביון במדורו "יידישע אינטערעסן" בפארווערטס מחדש את ה"אני מאמין" הבונדיסטי שלו:

ה"בונד" לא עסק בגורל כלל היהודים כעם־עולם, וזאת מפני שהגיע למסקנה כי במציאות הקיימת אין בנמצא רפואה לבעיותיהם של היהודים בכל העולם. לו היתה רפואה כללית כזאת היה טעם לכנס קונגרס יהודי עולמי שיטפל בכך בקנה־מידה עולמי, כפי שעשו זאת הציונים [...] ה"בונד" גם לא האמין בכך שמדינה יהודית בארץ־ישראל הינה הפתרון, וגם לא האמין שאפשר להשיג מדינה כזאת. האוריינטציה של ה"בונד" היתה על "הגלות" כפי שהציונים קוראים לארצות הפזורה מחוץ לארץ־ישראל, בעוד הוא (צביון) מעדיף את המושג "תפוצות ישראל". [...] ה"בונד" האמין בהכרח המשך הקיום של המוני היהודים בגלות [...] השואה השמידה את המוני היהודים ואת מוקדי הכוח של ה"בונד" [...] למרות זאת ל"בונד" שורשים עמוקים בעם, ולכן יש טעם להמשך קיומו. עדיין יכולה המפלגה להיות מורה־דרך לאותם מאות אלפים שנתרו. אירופה צועדת לקראת סוציאליזם, ולכן המוני היהודים בארצות אירופה זקוקים למנהיגות הסוציאליסטית, וה"בונד" מתאים לכך. לכן זה חשוב וחיובי שחלה התארגנות מחודשת של המפלגה והוקמה הוועדה המתאמת [...] ³⁶

35. שם, שם, 7.6.47. כן ראה: פאר פופציק יאר, עמ' LIII ואילך.

36. "יידישע אינטערעסן", פארווערטס, 7.6.47.

צביון התייחס בחיוב ליישוב היהודי בארץ־ישראל, אך רק בתור אחת הקהילות בין קהילות ישראל הפוזרות בעולם. בעיניו לא היה שום ייחוס ליישוב היהודי בארץ־ישראל, ולא הגיעה לו שום עדיפות על קהילות אחרות. למרות שהאמין כי ההתיישבות היהודית בארצות אחרות זולה ויעילה יותר, לא שלל את ההתיישבות בארץ־ישראל, בתנאי שלא תקבל שום זכויות יתר בתמיכתה של יהדות העולם. למרות בקורתו הקטלנית על חוסר המעשיות של המפעל הארצי־ישראלי – סבר שיש לתמוך בו.

גם לאחר מלחמת העולם השנייה לא האמין באפשרות הקמתה של מדינה יהודית, בגלל הדומיננטיות המספרית והכלכלית של הערבים בארץ, שנראתה לו בלתי ניתנת לערעור. נראה היה לו שהיהודים לא יוכלו, למרות כל מאמציהם, להעמיד דומיננטיות זו בסכנה, מפני שארץ־ישראל, או פלשתינה, כלשונו, לא תוכל להיעשות למוקד רציני של קליטת ההגירה היהודית, בגלל נתונייה הכלכליים־התיישבותיים־תעשייתיים. לאור זאת סבר, כי הפתרון האופטימלי והרצוי ליישוב היהודי הוא לחתור להקמתה של מדינה דו־לאומית פדרטיבית בארץ־ישראל. בעמדה זו המשיך להחזיק לאורך כל השנים, ועד לימי המאבק על הקמתה של מדינת ישראל בשנת 1947. את המשענת הו־סרית־פוליטית להשקפתו מצא בשנים של ערב הקמת המדינה אצל גופים או־ישראליים כמו שרידי "ברית שלום" ומפ"ם.³⁷

37. שם, שם, 10.4.48, כמו כן: צביון, פאר פופציק יאר, עמ' 55–78.

